

Список використаних джерел

1. Нищета М.М. Методичні особливості навчання програмуванню учнів 8 класу. 2021. 41 с.
2. Панченко О. В. Методика вивчення основ програмування мовою Python майбутніми вчителями математики. 2019. 26 с.
3. Медведєва М. О., Жмурко О. І., Криворучко І. І., Ковтанюк М. С. Організація продуктивної взаємодії між учасниками освітнього процесу в умовах дистанційного навчання: аналіз сучасних додатків. Науковий часопис. 2021. Т. 1, № 80. С. 248–255. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/123456789/13778>

Ольга Перепелюк

ІВАН ОГІЄНКО ПРО ВПЛИВ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ, МОВИ ТА ЦЕРКВИ НА МОСКОВСЬКУ

«Доля судила мені немало працювати в таких умовах і на таких посадах, коли моя діяльність не належала тільки мені, – я працював для цілого українського народу. Як я працював, – судити не мені...»

Іван Огієнко

Іван Огієнко (митрополит Іларіон) – видатна постать в українській історії, діяльність якої довгий час замовчувалася, а праці були заборонені, але у вільній Україні поступово відновлюється пам'ять про нього. Іван Огієнко один із перших науковців, хто аргументував вживання прийменника «в», а не «на» Україні. Від початку української революції 1917 року він не лише одним із перших викладав українською, а й без погодження вченої ради почав читати новий курс – «Історія української мови». Написав «Десять мовних заповідей», першим здійснив переклад Біблії українською мовою (надрукована у 1962 р.), потративши на цю працю 42 роки свого життя, автор фундаментальних праць з історії української мови та церкви.

Іван Іванович Огієнко народився 1882 року в містечку Брусилів (нині Житомирщина). Освіту здобував у Київській фельдшерській школі (1896–1900 рр.) та на історико-філологічному факультеті Київського університету Св. Володимира (1903–1909 рр.).

У серпні 1918 року урядом гетьмана П. Скоропадського І. Огієнка призначають ректором щойно утвореного Кам'янець-Подільського державного українського університету. При уряді Директорії – міністр освіти УНР з одночасним залишенням на посаді ректора, був міністром ісповідань (віровизнань) та Головноуповноваженим уряду УНР в Кам'янець-Подільському після евакуації уряду до Тарнова (Польща). У 1921 році Іван

Огієнко з дружиною і трьома малолітніми дітьми назавжди полишає Україну, вимушено кинувши напризволяще в Кам'янець-Подільському власну величезну книгозбірню, архів і десятки завершених та розпочатих рукописів наукових праць [4, с. 7].

Після смерті дружини Домініки Данилівни (квітень 1937 р.) професор Огієнко приймає рішення про чернечий постриг (1940 р.) й обирає ім'я Іларіона (першого митрополита-русича Київського часів Ярослава Мудрого). На запрошення православної громади собору Св. Покрови у Вінніпезі переїздить до Канади (1947 р.), де починає працю священника, а під час Собору Української православної церкви Канади (1951 р.) Іларіона обирають предстоятелем цієї церкви – «митрополитом Вінніпегу і всієї Канади», де він залишався на цьому посту до своєї смерті (1972 р.).

Відповідно до заповіту, весь свій колосальний архів і книгозбірню він передав на зберігання Колегії Св. Андрія з тим, щоб із постановням вільної і незалежної України всю цільну колекцію переслати на Батьківщину [4, с. 8].

Аналізуючи праці Івана Огієнка, розуміємо, що своєї актуальності вони не втратили і сьогодні, а й навпаки – потребують детального вивчення та популяризації. Україна є головним предметом дослідження Івана Огієнка. Опираючись на величезну кількість історичних джерел та праць він провів фундаментальні дослідження, які ставали доказом української ідентичності та окремішності. Він постійно доводив відмінність української мови та культури від московської, ба більше – навіть віднайшов докази ролі української культури на становлення московської. Наприклад, у своїй праці «Українська культура» автор виділяє окремий розділ «Вплив української культури на московську» [2, с. 60].

Іван Огієнко писав: «Нема нічого дивного, що свою культуру ми почали передавати на Москву. Так скрізь буває в житті: народ з більшою культурою, з більшою освітою завжди впливає на свого сусіда, а сусід переймає все краще... Нема жодного сумніву, що культура українська за всі старі віки, аж до XIX віку, завжди була значно вища від культури московської» [2, с. 65].

Українці принесли з собою всю велику культуру, й вплив їхній відбився у Москві на всьому житті: на будівництві, малюванні, одязі, музиці, звичаях, праві, літературі й навіть на самій російській мові. «Все життя складалося тоді [XVII ст. – авт. П.О.] так, що ставало неможливим прожити без українця. Усяких ремісників діставали з України; до Москви їздили наші ковалі, гончарі, шапошники, каретники, шевці, масловари, шевці рукавиць, селітровари, злотники, кахлярі й т. ін. Кращі люди в Москві раз у раз переймали з українців. Учитель Петра I, князь Голіцин, зачісувався по-козацькому. Патріарх Никон їздив в українській бричці. Року 1666-го межигірський монах призначається царським садівником, і привозить з Києва сливи, виноград та дулі. Царські потіхи в XVII віці

улаштовували українці. З нашого краю просять навіть 1671 р. «хлебника, который гаразд хлебов и пирогов печь... наших же українців завжди кличуть навчати царських дітей» [3, с. 85].

Українці їздили у Москву, тому що були там надзвичайно затребованими через високий рівень освіти та займали виключно великі посади. Ще в XIV і XV століттях в Москві було вже немало українців, а в XVI столітті їх часто кличуть туди на службу. А з 1654 р., з року приєднання України до Москви, цей рух на Москву набрав великого розмаху. Українці створили в Москві Слов'яно-греко-латинську Академію на зразок своєї в Києві, і вчителів за усе XVIII століття набирали тільки з українців.

Друкарство також поширилося на московщині з України. Київські друкарські шрифти так припали до вподоби в Москві, що 1669 р. Інокентія Гизеля дуже просили надрукувати в Києві книжок для Москви. «Коли патріарх Никон розпочав перевіряти церковні книжки, то до діла цього він покликав українців. Никон поважав українців і закликав їх до свого Іверського монастиря, де й доручив їм друкарню» [4, с. 31].

У XVIII столітті у Глухові навіть була відкрита музична школа, куди звозили хлопчиків з усієї України, яка готувала співців для Придворної капели у Петербурзі. Видатними вихованцями цієї школи були Дмитро Бортнянський (1751–1825 рр.) (був директором Придворної капели) та Максим Березовський (1745–1777 рр.), які заклали стандарти церковного співу по усій Російській імперії. А до Артемія Веделя учні з московії приїздили до Києва.

Іван Огієнко, досліджуючи історію української мови, звертався до її витоків та завдяки історико-лінгвістичному аналізу доводив її окремішність: «На слов'янському Сході постала не одна українська мова, але три мови: українська, російська й білоруська, і всі три вони, одірвавшись від мови праслов'янської, постали рівнорядно однаковим способом, і всі вони мови окремі, самостійні» [1, с. 22].

Українці мали значний вплив і на літературну московську мову, залишивши свій слід у поширенні української вимови та іншомовних слів. Українську мову можна було почути в росії аж до XIX століття. Ще одним українським надбанням московії у XVII столітті став правопис, який поширився через граматику М. Смотрицького (1619 р.).

Завдяки Київському князю Володимирі з 988 року православ'я поширилося і на північ: «Тоді ж розпочалася в Києві й наша літературна мова, і кн. Володимир далі ширив по всій своїй державі не тільки православну Віру, але й літературну мову. І на півночі запанувала та сама літературна мова, що й на півдні, і вся ця літературна мовна спільність довго накидала в науці мильний погляд ніби й про однаковість народних мов. Церковнослов'янська мова була тоді літературною мовою для всього слов'янства, але з цього ніхто не стане твердити, що й народні мови були однакові. Літературне, скажемо, вЂра на півдні вже в IX–XI віці

вимовлялося віра, а на півночі вера» [2, с. 63].

Український вплив поширювався на церкву. Аж до XIX століття вищі церковні посади займали виключно українці. «Наші співаки занесли на Москву й свою співацьку одіж, і ця одіж осталася скрізь по Росії ще й до нашого часу – в кафедральних церквах співаки ще й тепер одягаються в особливу одіж, яку перейнято від українців ще в XVII–XVIII віках» [3, с. 98].

«І в який бік життя московського ми не глянули б, скрізь у XVII та XVIII віці побачимо українців, насамперед духовних, їх так часто кликали до Росії, що 1745 р. встановили навіть для тих, кого викликали, постійну таксу прогонних від Києва. І українці невинно їздили в Москву, і потроху переносили туди свою культуру. Вони доклали сил своїх на всім збудуванні нового московського життя: вони заклали там науку, вони повели літературу, вони утворили школу... Самий навіть Петербург будували українці, як будували вони й північні канали... Коли сюди додамо, що українці були парафіяльними, придворними, військовими та закордонними священиками, працювали місіонерами, законовчителями світських шкіл, екзаменаторами, перекладачами, іконописцями, граверами, – то це буде охоплювати ту велику культурну роботу, що її вели в Росії українці...» [2, с. 72].

Список використаних джерел

1. Огієнко І. Історія української літературної мови. К.: Наша культура і наука, 2001. 440 с.
2. Огієнко І. Українська культура: коротка історія культур. життя укр. народа: курс, читаний в укр. нар. ун-ті. Київ: Вид-во Книгарні Є. Череповського, 1918. 272 с.
3. Огієнко І. Українська церква. Т. 2: Нариси з історії Української Православної Церкви. Прага: Вид-во Юрія Тищенка, 1942. 221 с.
4. Тимошик М. Невтомний сівач на українознавчій ниві // Огієнко І. Історія українського друкарства. К., 1994. С. 7–33.

Юлія Песоцька

СОЦІАЛЬНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ТА СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ДІТЕЙ, ЗОКРЕМА З ІНВАЛІДНІСТЮ, ЗАСОБАМИ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Сьогодні змусило багатьох українців стати жертвами обстрілів російських окупантів та їхнім «живим щитом». Біженцям, яким удалося виїхати з окупованих територій або евакуюватися самостійно та / або гуманітарними коридорами, необхідна медико-соціально-психологічна допомога. Особливої уваги потребує соціальна реабілітація та соціальна